

دکتر یار محمد حیدر زاده کارشناس محیط زیست

به پیشواز روز جهانی پرندگان مهاجر

پرنده به جانورانی که بدن شان پوشیده از پر و خون گرم و توان پرواز دارند گفته می شود. همه ی پرندگان تخمگذارند و در داخل تخم چوچه ها پرورش و رشد می یابند تا موقعی که سر انجام بزرگ شده و تخم را می شکنند و بیرون می آورد. پرندگان در سطح وسیعی از مناطق دشت بوت زار ، بیابانی ، کوهستان سخره دار ، دامنه های و دره های سبز ، نواحی جنگلی ، سواحل ، جزایر و تالاب نی زار و کنار دریا انبوع از بوته زار زندگی زاد ولد می کنند. کوچ یا مهاجرت پرندگان به سفر های منظم فصلی می گویند که بسیاری از گونه های پرندگان انجام می دهند. سفر پرندگان ممکن در پاسخ به تغییرات آب و هوا از یک محل به محل دیگر از قاره به قاره دیگر ، دسترسی به مواد غذایی و یا زیستگاه زاد ولد باشد. ویژگی مهاجرت پرندگان نظم فصلی سلاطنه آن است. پرندگان مهاجر در مسیر

سفر های سالانه خود مسافت هایی را که گاهی ده ها هزار کیلومتر را برای استراحت جهت تغذیه مواد غذایی ، زاد و تولد در بر می گیرد. برای نیازمندی سپری کردن زمستان ، بسیاری از آشیانه هایی که پرندگان مهاجر در امتداد سفر خود به آنها اتکاء دارند.

طبیعی دشت ناوه غزنی حدود 31 نوع پرنده مهاجر زاد و تولد نسل می گیرد. این تالاب در حدود 3200 متر از سطح دریا ارتفاع دارد. طول این جهیل در حدود 14 کیلومتر و عرض آن 3 کیلومتر می رسد و آب جهیل از چشمه ها آب شدن برف کوه های اطراف آن تامین می شود. این دست فلات دارای آب هوای تابستان معتدل پناه گاه قاز حسینی (فلامینگه) و تو قفگه (کلنگ سایبریایی) دیگر مرغان آبی در جهان شناخته شده است. جهیل ناوه بخاطر پناه گاه زاد تولد کلنگ سایبریایی قاز حسینی منحصیث یک منطه قابل دقت ملی و بین المللی می باشد.

در گذشته

کول حشمت خان نیز پناه گاه خوب پرندگان مهاجر آبی قاز حسینی (فلامینگه) در ناحیه شهر داری کابل نمایندگی از محیط سالم می نمود و در حال حاضر بازسازی و احیای محیط زست آن میتواند بهترین و افتخار شهر کابل گردد؛ چنین جای اکولوجیکی خوبی که می تواند به یکی از پارک ملی تبدیل گردد و در کاهش آلودگی شهر کابل کمک خواهد کرد و با پر کردن آب در کول آلودگی بیشتری را نصیب نه خواهیم شود.

دند شمالی

دارای جریان آب فراوان و محل های سربز و باغستان همش ه بهار زیستگاه تغذیه مواد غذایی صد ها نوع پرند ه ی مهاجر فصلی از قدیم می باشد. شمالی به دلیل مملول از انواع درختان میوه و بوته های میو دار شرایط زیست را برای اقسام مرغان وحشی مهاجر در فصل بهار تا فصل خزان برای نسل گیری زندگی و زاد و تولد گنجشکان است. دلیل محیط زیست سالم شمالی لاله زار همین زیستگاه تنوع پرندگان مهاجر در باغ و بوستان شمالی است در عرف مردم شمالی آمده است که 10 بهمن گزرد بوی بهار می آید یعنی در حقیقت در 10 بهمن آغاز سال و آمدن خیل مرغابی مهاجر در آب های دند شمالی پیدا می شود و برای استراحت و تغذیه مواد غذای از ساحه کشمیر به دهلیز پنچشیر مسیر سفر آن تا آب دند شمالی را در بر می گیرد.

پرندگان از ثرتهای طبیعی و ملی کشور به شمار می روند ، تنها با توجه به نقش پرندگان در طبیعت است که می توان به ارزش و جودی و اهمیت واقعی پرندگان مهاجر و محلی منطقه پی برد. پرندگان در حقیقت نقش حرارت سنج زیست محیطی را برای ما و طبیعت ایفا می کنند. سلامت شادابی ، و تحرک پرندگان در فضای آبی آسمانها تا حد زیادی بیان گر سلامت و تمیزی آب و هوا کیفیت زمین های حاصل خیز ، و فراوان شدن منابع طبیعی است.

مخاطره افتادن سلامت پرندگان می تواند نشانگر مشکلات زیست محیطی باشد که همه ما باید آنها را جدی بگیریم و برای حل آنها تلاش کنیم. پرندگان در زمره مهم ترین عوامل کنترل کننده آفات نباتی قرار دارند ، آفات نباتی یکی از غذای های آنها به شمار می رود. از نبود پرندگان در محل جمعیت ملخ ها به طور بی رویه افزایش می یابد و ملخ ها برای تامین غذای به طور دسته ای به مزارع کشاورزی حمله ور می شوند و مزارع را از بین می برند. این تخریب حاصل مزارع برهم زدگی تنوع زیستی و تعادل اکوسیستم است.

دانه و میوه ها در طبیعت و بعضی دانه میوه ها را برای خوراک زمستان در زمین پنهان می کنند از اینکه دوباره آنها نمی توانند پیدا کنند. این دانه در مناطق مختلف در بهار سبز می شوند و به این ترتیب پرندگان در گسترش ، ساحه سبز و پاکسازی طبیعت و جلوگیری از انتشار بیماری ه و آلودگی ها در محیط زیست بر عهده دارند .

پرندگان در زراعت نقش فراوانی دارند که عمدتاً به نقش دفع خسارت آنها می‌پردازیم. در این مطلب سعی شده به چند نقش مفید پرندگان در اکوسیستم‌های زراعت اشاره می‌شود که به طور عمده عبارتند از: نقش حشره‌خواری، تغذیه از نرم‌تنان، تغذیه از جوندگان مضر و پرندگان خسارت‌رسان و همچنین نقش گردآشانی نیز دارند.

توسط فعالیت‌های انسانی تخریب محل زیستگاه پرندگان خانه‌سازی یا تبدیل زیستگاه به زمین زراعتی زیستگاه‌های آنها آسیب می‌بیند، یا به کلی نابود می‌شود. تخریب زیستگاه‌ها کم‌کم یکی از مهمترین دلایل کاهش گونه‌های پرندگان است، حفظ زیستگاه پرندگان مهاجر برای ادامه حیات و سلامت گونه‌های پرندگان مهاجر بسیار مهم است.

همچنین

زیبایی و گونه گونی پرندگان گستره تنوع زیستی را غنی تر می سازد و نقشی که در زنجیره و در تعادل اکلوژیکی دارن می بایست مورد حفاظت و حمایت قرارگیرند، و از شکار بی رویه ظالمانه آنها جداً اداره های حفاظت محیط زیست مسولیت پذیری نماید و پرندگان بن مایه بسیاری نمادهای تریخی کشور ها را فراهم آورده است. بنابراین حفاظت اشیانه های زیستگاه پرندگان برای ادامه حیات و سلامت گونه های پرندگان محلی و مهاجر بسیار مهم است. به همین دلیل در همگاری اداره ملی حفاظت محیط زیست بر خود وظیفه می دانیم تا قبل از هر چیز و به هر طریق و شیوه ممکن است افکار عمومی را نسبت به ارزش های گونه های پرندگان از شکار بی رویه آگاه سازیم. لازم است که کودکان ، دانش آموز ، دانشجویان زنان مردان و .... همگی می توانند نقش موثر و منحصر به فرد در کمپین حفاظت از گونه ها پرندگان ایفا نمایند. ما میان مداخلات خود را به حداقل برساتیم و مسیر های مهاجرتی و زیستگاه های پرندگان را تخریب نکنیم دیگر نیازی به مداخلات دلسوزانه و خیر خواهانه نیست.

سیاه سیله (پور) میش مرغ، این دو پرنده از جمله پرندگان نادر و با ارزش حیات بومی غرب کشور ما افغانستان است که با تاسف این دو پرنده نادر از طرف اداره ی مسوول مورد حمایت و حفاظت قرار نگرفته اند. متأسفانه علاقه شیخ های عرب اقدام به زنده گیری این دو جانور از طرف شکارچیان حرفه ای از سوی عرب ها دستور شکار به آنها داده می شود و شکارچیان حرفه ای این دو مرغ نادر را به و سیله چال (تله) مخصوص دام گیری مرغان

وحشی در دشت های غرب کشور شکار می شوند. در کشور های اروپایی پرندگان بدون اجازه شکار نمی شوند، بلکه کمک رسانی به پرندگان را فقط در شرایط بسیار خاص و یا در مورد پرندگان محلی آنهم در فصول سرد جایز می دانند. بطور مثال آب این حوض از طرف ادراه حفاظت محیط زیست در طول فصول سرد گرم می باشد و مرغ آبی ها را در سرما در این حوض گرم نگهداشت می دارند.

این تالاب در شهر اسکار سویدن واقع است که 40 کیلومتر مربع مساحت دارد و 54 گونه مختلف پرند مهاجر اقامت به طور موقت در این تالاب دارند و در دو برج فعالیت باز دید کنندگان مرکز اطلاعات در کنار این تالاب در نظر گرفته شده است که در این تالاب در یک روز تا 8000 بال پرند مختلف نشست دارد و در این تالاب در سال 2012 در ماه اپریل 26500 بال نشست کلنگ قلو آبی ثبت شده است. پرندگان بعد از استراحت آنها در اوایل صبح پرواز دوباره به طرف شمال به سفر خود ادامه می دهند.

پرندگان از ثروت های و ملی کشور ما به شما می روند که متأسفانه از عدم نظارت در حفظ زیستگاه ها تعداد آنها به دلیل تبدیل تخریب اکوسیستم ها در وطن ما بسیار کاهش یافته است. شکار بی رویه و کثرت تفنگهای بادی چره بی و تیر اندازی های سلاح سنگین جنگ بیشتر از سه دهه سبب شده است که بسیاری از پرندگان مهاجر یا محلی که در گذشته در افغانستان وجود داشتند اکنون بندرت مشاهده شوند لذا پرندگان به دلیل ارزش زیست محیطی و نقشی که در زنجیره حیات و در تعادل اکولوژیکی دارند می بایست مورد حفاظت و حمایت قرار گیرند. موجودیت پرندگان در طبیعت به علت قرار گرفتن در راس هرم غذایی با کنترل جوندگان و خزندگان از وارد شدن خسارات جدی به اکوسیستم ها جلوگیری می کنند. از طرفی بعضی از پرندگان نیز کنترل آفات گیاهی و حشرات مضر را از بین میبرند بعضی از پرندگان نیز با لاشه خوارای باعث پاکسازی محیط زیست می شوند و در جلوگیری از انتشار عوامل بیماری زا در محیط زیست نقش مهمی ایفا می کنند. بنابر این نابود کردن پرندگان به هر دلیل چه به بهانه تفریح و تفرج و یا به بهانه بدشگون بودن آنها ضربه های مهلکی بر تنوع زیستی منطقه و نهایتاً بر تنوع زیستی زمین وارد می کند. دوستداران محیط زیست به دلیل تعداد کم پرندگان، احتمال انقراض برخی گونه ها و همچنین به دلیل احتمال سرایت بیماری های خاص از پرندگان به انسان از هر نوع روشن شکار و صید از قبیل استفاده از تفنگهای شکاری، استفاده از سم برای شکار، استفاده از هر گونه دام و تله، وسیله نقلیه کاملاً پرهیز کنند. البته نقش دوستداران و حامیان محیط زیست در حفظ پرندگان و دیگر گونه های حیات وحش غیر قابل اغماض است و این افراد افزون بر آگاه سازی اطرافیان نسبت به اهمیت حفظ محیط زیست گیاهان، پرندگان و دیگر حیوا وحش هنگام مشاهده تخلفات زیست محیطی به مقابله با آن پرداخته و مسئولان مربوطه اداره حفاظت ملی محیط زیست را در جریان این تخلفات قرار می دهند. به امید روزی که انسان با خردورزی و آینده نگری در حفظ و حراست از منابع طبیعی و بخصوص حیات وحش و محیط زیست بیش از پیش کوشا باشد.

منابع

ویکی پدیا

حفاظت از پرندگان در سویدن